

08/06/2020

Emmagatzemar i intercanviar el coneixement indígena i local. Una revisió de la literatura



En aquest estudi del grup de recerca LASEG de l'ICTA-UAB es reivindica el coneixement indígena i local (CIL) que guarda relació especial amb la natura i la tradició mil·lenària i que és tan vàlid com la ciència. Preservar-lo significa contribuir a la sostenibilitat i lluitar contra el canvi climàtic, de tota manera, l'anàlisi d'estudis que promouen la conservació d'iniciatives d'aquest caire mostra que les acadèmies dirigeixen el procés i que algunes empreses ho usen per al seu profit, tot supeditant aquestes tècniques i el teixit social que en domina el saber.

Intercanviant coneixement local sobre plantes cultivades.

Les comunitats indígenes i locals han desenvolupat una entesa sofisticada sobre el seu medi mantenint una relació harmoniosa amb la natura durant milers d'anys. El seu llenguatge, així com les tradicions orals, la seva cosmovisió i les seves pràctiques innovadores conformen un cúmul de coneixements adquirits per milers d'anys d'experiència i són sistemes de Coneixement Indígena i Local (CIL) que, malauradament, s'estan perdent.

Davant d'això han sorgit iniciatives per conservar el CIL, en part a causa del reconegut valor

d'aquests coneixements per a la conservació de la biodiversitat, la producció sostenible d'aliments, o l'adaptació als efectes de les sequeres o canvis en patrons de pluges. Des de l'acadèmia es discuteix cada vegada més la necessitat d'anar més enllà de la ciència normal -la que pensem com a única font de coneixement- i apostar per la inclusió de diferents perspectives i maneres de veure el món per resoldre problemes tan complexos com el canvi climàtic.

Hi ha, per tant, evidències de la necessitat de rescatar, documentar, disseminar i coproduir CIL, però en aquests esforços, si vénen del món acadèmic, realment no hi participen els posseïdors de CIL i generalment se segueix un enfocament de dalt a baix, és a dir, s'implanten des de l'acadèmia. En aquest sentit, quan parlem de CIL, cal parlar dels posseïdors del coneixement que comparteixen la seva experiència i sabers mil·lenaris. I, més enllà del que ens poden aportar a les problemàtiques d'avui, la seva naturalesa és inavaluable.

L'estudi encapçalat per Petra Benyei demostra que, dins el món acadèmic, les iniciatives per conservar el CIL no són participatives. De les 138 iniciatives de conservació del CIL analitzades (extretes de 103 articles científics), en gairebé el 80% dels casos la participació dels posseïdors de CIL va consistir a mostrar el que saben per recopilar el seu coneixement. Només entre el 10% i 15% de les 138 iniciatives, els posseïdors del coneixement s'encarregaven de l'administració i disseminació del coneixement, mentre que només en un 2% de les iniciatives participaven en el disseny i en un 5% promovien la idea. Els investigadors i investigadores, doncs, són les que dissenyen les iniciatives sense els posseïdors del coneixement. Per tant, encara que els investigadors reconguin la importància del CIL, es jerarquitzen les formes de produir coneixement, cosa que ens remet a la idea que el coneixement tradicional "serveix", però no pot legitimar-se com a ciència.

Les iniciatives de l'estudi promouen en general l'objectiu de conservació biològica i de desenvolupament econòmic i, per fer-ho, requereixen l'ajuda de la documentació de CIL. Tot i això, encara estem lluny de reconèixer el valor intrínsec dels sistemes de coneixement indígena i local com a part del patrimoni cultural i identitat de cada comunitat perquè es van afavorir uns coneixements per sobre d'altres. Per exemple, 37 de les iniciatives promouen la conservació del coneixement medicinal, fet que pot estar influenciat per tendències de mercantilització del coneixement que atempten contra els drets de propietat intel·lectual de les comunitats.

Aleshores, a qui li correspon documentar, compartir i protegir els sistemes CIL?, als posseïdors del coneixement?, als científics?, als polítics?, a la societat?... Sens dubte hi ha avenços, mostra d'aquests són la quantitat d'iniciatives reportades, sense considerar totes les iniciatives que sorgeixen de les comunitats i la societat civil. Es tracta d'iniciatives no documentades en "l'àmbit científic", però reuneixen grans esforços per recopilar, reproduir, transmetre i revitalitzar el coneixement sense interessos o fins de lucre.

En conclusió, aquest estudi destaca que es requereix una major articulació d'iniciatives des de l'interior de les comunitats per a la protecció del CIL i que fomentin la inclusió de diversos actors. Per això, val la pena fer una crida i reflexionar sobre com i amb qui dissenyem noves estratègies per a la protecció del CIL que permetin frenar el seu deteriorament, fomentar la transmissió cap a processos de cocreació de coneixement entre acadèmia, societat i comunitats indígenes i liderar un gir participatiu en el disseny i implementació i desenvolupament d'aquestes iniciatives.

Guadalupe Arreola, Petra Benyei i Victoria Reyes-García

Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA)
Universitat Autònoma de Barcelona

Referències

Benyei, P., Arreola, G. & Reyes-García, V. **Storing and sharing: A review of Indigenous and Local Knowledge conservation initiatives.** *AMBIO A Journal of the Human Environment* (2019). <https://doi.org/10.1007/s13280-019-01153-6>

[View low-bandwidth version](#)